

Asia: VN/32242/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta Rajavartiolaitoksen varautumista tukevien toimivaltuuksien tarkistamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiitämme lausuntomahdollisuudesta. Toteamme hallituksen esitysluonnoksesta lausuntonamme seuraavaa:

Kannatamme sitä, että toimivaltuuksia tarkastellaan muuttuneessa turvallisuustilanteessa. Mahdollisia toimivaltuusmuutoksia ja erityisesti -laajennuksia esitettäessä on kuitenkin erittäin tärkeää kiinnittää huomiota toimivaltuuksien oikeasuhtaisuuteen, tarkkarajaisuuteen ja näihin liittyviin vaikutuksiin sekä selkeyteen viranomaisten välisessä toimivaltuuksien jaossa. Keskitymme tässä lausunnossamme mielestämme tässä suhteessa elinkeinoelämän kannalta merkittävimpiin muutosesityksiin.

Sisärajatarkastusten rajoitetut tarkastustoimivaltuudet

Rajavartiolaitokselle esitetään uutta sisärajatarkastusten toimivaltuutta, joka vaikuttaisi ulottuvan osin myös tullin ydintehtävien sekä osin poliisin tehtävien alueelle. Pidämme erikoisena, että toimivaltuutta on valmisteltu vakiintuneiden yhteistyökäytäntöjen ulkopuolella huomioiden PTR-viranomaisten perinteisesti hyvin läheinen ja toisiaan täydentävä yhteistyö. Tämä ilmenee Tullin lausunnosta, joka on lausunnossaan vastustanut esitettyä uutta toimivaltuutta.

Elinkeinoelämälle Suomen kaltaisessa maassa on elinehto, että tavaroiden, palveluiden ja henkilöiden liikkuvuus sisärajojen yli voi tapahtua mahdollisimman häiriöttä.

Olemme samaa mieltä Tullin lausunnossa esitetyn osalta. Esityksessä ei ole mielestämme riittävällä tavalla arvioitu esitettyjen muutosten ko-konaistaloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia muille kuin Rajavartiolaitokselle itselleen, erityisesti vaikutuksia Suomen ulkomaankauppaan ja sen kautta elinkeinoelämään, eikä myöskään vaikutuksia viranomaisten tehtävien tarkoituksenmukaiseen jakoon ja viranomaistoiminnan yhteensovittamiseen. Pidämme tärkeänä, että Rajavartiolaitoksella on riittävät resurssit hoitaa tehtäviään, mutta kiinnitämme huomiota siihen, että sille on jo viime aikoina osoitettu merkittävästi lisää määrärahoja resurssitarpeiden vuoksi. Esityksen yritysvaikutusten arviointia pidämme täysin riittämättömänä ja ylimalkaisena.

Rajavartiolaitos voisi tehdä asiakirjoihin, tavaroihin ja kulkuneuvoihin kohdistuvia tarkastuksia sisärajoilla ja niiden läheisyydessä. Ehdotetuilla toimivaltuuksilla voi tosiasiallisesti olla sisärajatarkastusten palauttamista vastaavia vaikutuksia, mikä on ristiriidassa paitsi erityisesti henkilöiden myös tavaroiden vapaan liikkuvuuden periaatteen kanssa. Ei ole nähdäksemme myöskään aivan selvää, olisiko uuteen toimivaltuuteen tarve huomioiden Schengen-säännösten jäsenvaltioille jo suomat mahdollisuudet väliaikaiseen sisärajatarkastusten palauttamiseen.

Viittaamme yksityiskohtien osalta Tullin asiassa antamaan lausuntoon.

Oikeuskansleri on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota myös siihen, ettei esityksessä ja nykyisen lain esitöissä ole tarkemmin määritelty, miten valtakunnanrajan läheisyyttä ylipäättään toimivaltuuksien käytön rajauksena tulisi tulkita. Kannatamme myös oikeuskanslerin näkemyksiä asiasta. Tällainen perusoikeuksiinkin puuttuva toimivaltuus ei mielestämme näin täytä myöskään lainsäädännöltä edellytettyä tarkkarajaisuuden vaatimusta.

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatoimivaltuudet

Rajavartiolaitokselle esitettyä uutta merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävää ja tähän liittyviä uusia toimivaltuuksia pidämme sinällään tarpeellisina ja kannatettavina. Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että vastaavia toimivaltuuksia ei maalla sijaitsevien kriittisen infrastruktuurin kohteiden, esimerkiksi valtakunnan rajat ylittävien maakaapeleiden osalta ole määritelty vastaavalla tavalla, eikä ole tiedossa, että näin olisi jatkossakaan tarkoitus tehdä.

Viittaamme tarkemmin FiCom ry:n asiassa antamaan lausuntoon ja esitämme, että jatkovalmistelussa huomioitaisiin erityisesti seuraavat:

1. Esitetyn 38 d §:n mukaan 24 b §:ssä tarkoitetun merenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistajan tai haltijan on viipymättä ilmoitettava Ra-javartiolaitokselle vedenalaisen kriittisen infrastruktuurin vahingoittumisesta sekä annettava pyynnöstä Rajavartiolaitoksen käyttöön kaikki tapahtumaan ja teon kohteena olevaan omaisuuteen liittyvät tarpeelliset tiedot salassapitosäännösten estämättä.

- On selvää, että rajavartiolaitos tarvitsee näitä tietoja. Säännösesityksessä tarkoitetuilla on kuitenkin jo muusta lainsäädännöstä, ainakin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain ja kyberturvallisuuslain säännöksistä seuraava velvollisuus ilmoittaa häiriöistä valvoville viranomaisille. Emme pidä tämän vuoksi tarkoituksenmukaisena luoda samanlaisista tai samankaltaisista tilanteista rinnakkaisia, kullekin viranomaiselle omia ilmoituksia ja menettelyjä. Toivomme, että asia pyritäisiin ratkaisemaan jatkovalmistelussa ilmoitusvelvollisten kannalta vähiten hallinnollista taakkaa lisäävällä tavalla eli lähtökohtaisesti niin, että sen viranomaisen, jolle ilmoitus jo tällä hetkellä tehdään, tulee jakaa se edelleen viivytyksettä Rajavartiolaitokselle.

2. Esitetyn 38 a §:ään esitetään lisättäväksi uusi 4 momentti. Sen mukaan miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puututtaessa teknisten toimenpiteiden käyttämisestä olisi ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, jollei se ole radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle oletettavasti aiheutuvaan tai aiheutuneeseen haittaan nähden ilmeisen tarpeetonta, tai jos ilmoittamatta jättäminen on Rajavartiolaitoksen taktisiin ja teknisiin menetelmiin liittyvästä syystä ilmeisen perusteltua.

- Esitys on perusteltu ja kannatettava, mutta teleyrityksille on säädetty lukuisia aika- ja laatukriittisiä velvoitteita. Tämän vuoksi jos toimenpiteestä on haittaa yleiselle viestintäverkolle tai -palveluille, säännöstä tulee täydentää siten, että Liikenne- ja viestintäviraston tulee ilmoituksen saatuaan tehdä jatkoilmoitus teleyrityksille, jotta nämä ovat tietoisia häiriön syistä ja voivat reagoida omiin lakisäätöisiin ja sopimuksellisiin toimenpide- ja ilmoitusvelvollisuuksiinsa.

- Jos se on sen taktisiin ja teknisiin menetelmiin liittyvästä syystä ilmeisen perusteltua, Rajavartiolaitos voisi kuitenkin jättää ilmoituksen tekemättä. Tiedon saaminen edes jälkikäteen olisi kuitenkin tärkeää, mistä syystä katsomme, että säännöstä tulisi jatkovalmistelussa täydentää siten, että Rajavartiolaitoksen tulee toimenpiteen päättymisen jälkeen tehdä ilmoitus Liikenne- ja viestintävirastolle, jonka tulee tehdä jatkoilmoitus teleyritykselle.

3. Esitetyn 83 §:n mukaan Rajavartiolaitos saisi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä muita tietoja kuin henkilötietoja toisen valtion viranomaiselle, Euroopan unionille, Pohjois-Atlantin liitolle tai muulle kansainväliselle järjestölle, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tai muutoin Suomen etujen mukaista.

- Esityksen mukainen luovutusoikeus olisi suhteettoman laaja siltä osin kuin tiedot koskisivat yksityisten toimijoiden omistamaa kriittistä merenalaista infrastruktuuria ja siten suhteellisuusperiaatteen vastainen. Asiaa tulee tarkastella myös mm. infrastruktuurin omistajan omaisuudensuojan ja sen ilmoitusvelvollisuuteen liittyvän käyttötarkoituksen kannalta. Näitä ei ole esityksessä arvioitu.

- Suomessa sijaitsevaa kriittistä infrastruktuuria koskevien tietojen luovutusoikeuteen tulee suhtautua pidättyvästi ja varauksellisesti. Kiinnitämme huomiota siihen, että eduskunnan perustuslakivaliokunta on korostanut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn

käyttötarkoitussidonnaisuuden vaatimusta. Valiokunta on pitänyt mahdollisena tehdä siitä vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia poikkeuksia (ks. PeVL 51/2018 vp s. 13, PeVL 15/2018 vp, s. 45, PeVL 1/2018 vp, s. 4; PeVL 14/2017 vp, s. 5—6).

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Yrityslainsäädäntö

Juho Mäki-Lohiluoma

johtaja

Rajamäki Markku

Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Yrityslainsäädäntö